

**ВИКЛИКИ ЧАСУ ТА ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ МЕДИЧНОГО
СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ**

В роботі розглядається сучасний стан вітчизняного медичного страхування, проаналізовано ряд основних проблем, котрі гальмують ефективний розвиток медичного страхування в країні. Визначаються проблеми та перспективи запровадження обов'язкового медичного страхування в Україні.

Ключові слова: медичне страхування, обов'язкове медичне страхування, добровільне медичне страхування, система охорони здоров'я, страхові послуги.

RUD' V., IZHEVSKY P.
Khmelnitsky National University**CHALLENGES OF TIME AND PROBLEMS OF THE INTRODUCTION OF MEDICAL
INSURANCE IN UKRAINE**

The main aim of this article is to investigate the need and advisability of introducing compulsory health insurance in Ukraine. An article we consider the current state of the national health insurance, analyze a number of key problems that hamper the effective development of health insurance in the country. Current state medical insurance and its types. Determine the problems and prospects for introducing compulsory health insurance in Ukraine. In the course of work, the conclusions we're made on the necessity of introducing compulsory medical insurance in Ukraine, because there isn't any alternatives to health insurance services.

Keywords: health insurance, compulsory health insurance, voluntary health insurance, health care system, insurance services.

Постановка проблеми. Система охорони здоров'я належить до пріоритетних напрямів соціальної політики держави, оскільки людина, її життя та здоров'я являється найвищою соціальною цінністю, що затверджено в Конституції України, а також є вагомим складовим соціально-економічного потенціалу країни.

Наразі в Україні недосконала система медичного забезпечення, яка проявляється у недостатньому фінансуванні медичної галузі, а також нерівномірним і нераціональним розподілом ресурсів в середині системи, що призводить до низького рівня медичної системи в цілому. Саме тому медична галузь вимагає радикальних реформ. Досвід розвинених країн показує, що під час реформування медичної галузі доцільним є запровадження обов'язкового медичного страхування. Впровадження даного виду страхування дає змогу значно підвищити якість надання медичних послуг, а також збільшити фінансування медичної галузі. Саме тому метою дослідження є визначення необхідності впровадження обов'язкового медичного страхування, його основних проблем та перспектив розвитку та впровадження в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання запровадження обов'язкового медичного страхування в Україні наразі знаходиться в центрі уваги багатьох науковців, і всі вони по-різному вбачають реалізацію проекту про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування. Дане питання за сучасних умов зумовило необхідність його широкого дослідження серед науковців. Дослідженням проблем запровадження обов'язкового медичного страхування в Україні займалось чимало вітчизняних вчених, серед них А.Р. Окунський [1], С.В. Бортнік [2], Т.О. Коропецька [3]. Проте дана проблема потребує подальших досліджень в шляху ефективної моделі обов'язкового медичного страхування в Україні та заходи щодо їх вирішення.

Виділення невирішених частин загальної проблеми. До основних невирішених питань даної проблеми відноситься пошук найефективніших методів впровадження медичного страхування в Україні відповідно до її економічних та соціально-політичних реалій, адже наразі відсутня оптимальна модель функціонування медичного страхування на теренах України.

Постановка завдання. Метою даної статті є визначення особливостей та шляхів запровадження медичного страхування в Україні в найближчій перспективі. Щоб досягнути мети необхідно було розв'язати наступні завдання: відшукати та охарактеризувати фактори, котрі можуть завадити впровадженню обов'язкового медичного страхування; проаналізувати та оцінити необхідність впровадження обов'язкового медичного страхування загалом, з урахуванням вітчизняних реалій; оцінити іноземний досвід впровадження даної форми страхування.

Актуальність дослідження. Актуальність розгляду обов'язкового медичного страхування в Україні полягає в тому, що воно виступає однією із найефективніших форм захисту від ризиків, що загрожують найціннішому в особистому та громадському відношенні – здоров'ю та життю людини, а також є формою соціального захисту у сфері охорони здоров'я громадян. Принципово важливим питанням для України є запровадження медичного страхування європейського стандарту на державному рівні. Підвищення рівня

життя і здоров'я населення є головною метою будь-якого прогресивного суспільства. Держава зобов'язана створювати сприятливі умови для довгого, безпечного, здорового і благополучного життя людей, забезпечуючи економічне зростання і соціальну стабільність у суспільстві.

Виклад основного матеріалу. Медичне страхування є складовою нормативного функціонування системи охорони здоров'я, економічну основу якої складає фінансування зі спеціальних страхових фондів, що формуються за рахунок грошових внесків підприємств, закладів і організацій різних форм власності і які призначені для фінансування надання медичної допомоги населенню в рамках страхових програм, контролю за обсягом і якістю.

Згідно з Законом України "Про страхування" передбачено здійснення медичного страхування як в обов'язковій, так і добровільній формах, форми організації медичного страхування закріплено статтею 6 (добровільного страхування) та статтею 7 (обов'язкового страхування) Закону України "Про страхування" [4]. Обов'язкова форма медичного страхування використовується, як правило, у тих країнах, де переважне значення має суспільна охорона здоров'я, а добровільна — там, де поширені приватні страхові програми [5].

Проте не зважаючи на Закон України "Про страхування" (1996), в якому медичне страхування наводиться в переліку обов'язкових видів страхування, досі закону щодо обов'язкового медичного страхування не прийнято через скептичне ставлення депутатів до цього виду страхування й до законопроектів, з ним пов'язаних, тому на даний час на теренах нашої держави передбачено лише добровільну форму медичного страхування. Наразі в Україні існує проект Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування", який "чекає" затвердження.

В даний час в Україні розпочато процес розробки концептуальних напрямів з реформування системи охорони здоров'я, основні цілі якого закладені в Стратегії сталого розвитку «Україна — 2020», Програмі діяльності Кабінету Міністрів України. В цьому контексті, активно опрацьовуються механізми удосконалення фінансування системи охорони здоров'я, у тому числі й такі, що базуються на впровадженні обов'язкового медичного страхування.

Зокрема, в оприлюдненому Міністерством охорони здоров'я України у 2015 році Проекті Національної стратегії реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015–2020 років, визначено на довгострокову перспективу доцільність впровадження соціального медичного страхування, а також Міністерством охорони здоров'я України розроблено Проект Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування», Проект Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування» [6].

Основною проблемою, що постала у сфері медичного обслуговування, є невідповідність існуючим потребам обсягів коштів, які виділяються на фінансування медичної галузі. Чинна система медичного забезпечення в Україні перебуває в глибокій організаційно-структурній і фінансовій кризі, що характеризується неефективністю структури медичного обслуговування, нерівномірним розподілом ресурсів у цій системі, низькою якістю та високими цінами на фармацевтичну продукцію, а також низьким рівнем інструментального та лабораторного забезпечення надання первинної медичної допомоги та низькою часткою видатків на охорону здоров'я по відношенню до ВВП [7, с. 54].

Світова практика засвідчує, що основою страхової медицини є саме обов'язкове медичне страхування. Основна ціль медичного страхування — гарантувати громадянам при виникненні страхового випадку одержання медичної допомоги за рахунок накопичених засобів і фінансувати профілактичні заходи.

Україна стоїть на порозі впровадження загальнообов'язкового державного медичного страхування. Протягом останніх десяти років було підготовлено більше десятка радикально протилежних законопроектів про обов'язкове медичне страхування, останнім з яких є Проект Закону України № 4981-2 «Про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування» [6]. Вказаними проектами визначалися правові засади здійснення обов'язкового медичного страхування, проте, на жаль, питання й досі залишається відкритим.

Реформуючи медичну систему в Україні, треба звернути увагу на досвід провідних країн світу, в котрих вдало функціонує система загальнообов'язкового медичного страхування через систему страхових компаній, не відповідає основам законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, згідно з якими передбачено створення окремого некомерційного солідарного фонду, який має функціонувати на принципах самоврядування.

При запровадженні обов'язкового медичного страхування в Україні необхідно буде залучити в медичне страхування страхові компанії, які в Україні функціонують винятково на комерційній основі. В той час як практика провідних країн світу показує, що соціальне медичне страхування, як правило, побудовано на принципі неприбутковості, тобто така модель перечить статті 49 Конституції України [9] щодо безоплатної медичної допомоги.

В ході залучення до загальнообов'язкового медичного страхування страхових компаній може виникнути проблема відбору ними страхових ризиків — осіб переважно молодого віку та низьким рівнем захворюваності, натомість компанії відмовлятимуться страхувати осіб похилого віку та з хронічними захворюваннями, оскільки така методика страхування не передбачатиме механізми вирівнювання ризиків захворювань, а страхові компанії отримуватимуть значний рівень прибутку.

Отже, за таких обставин правовий зміст реформи фінансування охорони здоров'я полягає у прийнятті змін до Конституції України, а також до Бюджетного кодексу щодо процедури формування бюджету та концентрації коштів.

Реалізація обов'язкового медичного страхування передбачається через страхові механізми. Причому для початку необхідне створення умов для розвитку й впровадження медичного страхування працюючого населення як добровільного на базі державної програми, що не вимагає практично ніяких витрат з боку держави.

Для розвитку медичного страхування в Україні необхідно впроваджувати такі заходи: вдосконалення законодавчого поля у сфері медичного страхування; розширення послуг медичного страхування, які повинні охоплювати цикл: лікування хвороби, профілактика, санаторно-курортне лікування; підвищення страхової культури населення у сфері надання медичних послуг, шляхом введення дієвого контролю за їх виконанням; розширення системи підготовки фахівців медичного страхування, які повинні володіти базовими знаннями з маркетингу, менеджменту та фінансів.

Тому, з огляду вказаних проблем існує гостра потреба реформування та запровадження світового досвіду обов'язкового медичного страхування з урахуванням особливостей економічного та соціального розвитку в Україні.

Висновки. Підсумовуючи можна зробити висновок, що альтернативи медичному страхуванню немає. Медичне страхування є своєрідним шляхом виходу системи охорони здоров'я України з економічної й соціальної кризи. Оскільки система державного медичного соціального страхування є важливою і стратегічною для держави, то до її впровадження необхідно підійти зважено і конструктивно: розробити і у встановленому порядку затвердити закони та підзаконні акти про медичне страхування громадян; розробити положення про національний і територіальні Фонди медичного страхування і здійснити їх формування, а також захист прав пацієнта на отримання своєчасної і якісної медичної допомоги, адже впровадження обов'язкового медичного страхування без створення відповідних економічних і політичних передумов може спричинити у суспільстві ряд проблем; провести реструктуризацію державних та комунальних закладів охорони здоров'я; визначити перелік безкоштовних медичних послуг, що надаватимуться за рахунок держави, та тих, що підлягають страховому покриттю; розробити систему пільг.

Отже, обов'язкове медичне страхування забезпечить додатковий приток коштів в галузь, що дасть можливість системі охорони здоров'я стати мобільною, динамічною і гранично функціональною. Запровадження загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування забезпечить рівний доступ до медичних послуг всіх громадян. Проте цей процес має супроводжуватись посиленням ефективного контролю держави за функціонуванням регіонального фонду соціального медичного страхування і станом його менеджменту. Страхування стимулюватиме якість послуг, які будуть надаватись населенню та контролюватиме їхню відповідність необхідним міжнародним стандартам.

Література

1. Окунський А. Р. Медичне страхування в Україні: проблеми і перспективи / А. Р. Окунський // Медичне право України: проблеми встановлення та розвитку : матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конф. – Львів. – 19-20.04.2014. – С. 203–209.
2. Бортнік С.В. Запровадження обов'язкового медичного страхування в Україні в контексті Європейської соціальної хартії (переглянутої) / С.В. Бортнік // Юридична наука – 2011. – № 3. – С. 54–61.
3. Коропецька Т.О. Проблеми та результати впровадження медичного страхування в Україні / Т.О. Коропецька, І.І. Мельничук // Інноваційна економіка. – 2011. – С. 31–34.
4. Про страхування : закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>
5. Степанова О.В. Обов'язкове медичне страхування в Україні. Перспективи та ризики [Електронний ресурс] / О.В. Степанова // "Xpress" – сумський інформаційний портал. – Київ, 28.10.2015. – Режим доступу : <http://xpress.sumy.ua/article/health/7713>
6. Про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування : проект Закону України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.moz.gov.ua/ua/portal/Pro_20150211_0.html#3
7. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>

Надійшла: 21.09.2017, рецензент: д. е. н., проф. Григорук П.М.